

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

Думка – думкою, меч – мечем

Передплатний індекс 33545

ВИЗВОЛЕННЯ СУДЖІ, СОТЕННОГО МІСТЕЧКА СУМСЬКОГО ПОЛКУ

Перекинути війну на територію росії – уперше таку думку я прочитав років 15 – 20 тому в мемуарах Якова Гальчевського, полковника Армії УНР.

Не вірилось у таке, думав, що Яків Гальчевський говорить про бажане, але нереальне.

І ось тепер це сталося.

Звичайно, радість увійшла в наше серце.

Але й охопили сумніви: а чим це закінчиться? Відступом, який буде тільки на руку Москві?

12 серпня в листуванні із Сергієм Василюком прочитав, що вояки його підрозділу не тільки радіють, а й задрять тим, хто бере участь у цій історичній події. Я йому відповів: така задрість прекрасна!

Потім почув, що й вояки інших підрозділів шалено радіють.

Визвольний похід ЗСУ на територію рф підняв вояцький дух нашого війська.

Від звільнення Херсона в листопаді 2022 р. це перша на фронті радісна подія загальнонаціонального масштабу. А підняття вояцького духу – запорука наших подальших успіхів.

Вояцькі відео з визволеної української етнографічної землі Суджанського району, встановлення українських прапорів надихають, ми бачимо, що наших вояків охопила радість, неймовірний запал, який додає їм сил і бажання бити лютого російського ворога, принизити його.

Тішить, що наші союзники радіють разом з нами. І зростає бажан-

ня енергійніше допомагати нам. Таке враження, що в наших союзників спадає полуда з очей, – вони побачили, що "непереможену" росію можна бити на її території.

Тішить розгубленість путіна та його кремлівської імпералістичної банди.

Отже, "Ще не вмерла України ні слава, ні воля!"

А Сергієві Василюку бажаю відіграти концерт вояцької пісні в Суджі та інших відвоєваних наших козацьких селах і містечках.

Козакам ЗСУ слава!

Роман КОВАЛЬ

Світлина Анни Калюжної, "Новинаря"

СТЕПАН ОЛЕКСАНДРОВИЧ ГАНЖА (18.04.1942, с. ЖОРНИЩЕ, ПОДІЛЛЯ – 5 СЕРПНЯ 2024, КИЇВ)

Лісове кладовище, але син Роман відмовився і вирішив поховати батька в селищі Гребінках біля могил рідних своєї мами, з якою пан Степан був давно розлучений...

Не чув я і повідомлень про велику втрату для нашого народу на телебаченні й радіо... І телеграм-канали говорили про інше...

Першою прощальне слово сказала Емма Бабчук, з якою Степанко колись сидів за однією партією... Згадала вона й пісні рідного села Жорнища, слова з яких Степан Ганжа брав як назви і сюжети для своїх диво-кілмів.

Тепло мовила й директорка Музею Грушевського Світлана Панькова, яка організувала останню персональну виставку Степана Ганжі 9 березня 2024 року.

На жаль, ведуча скорботної церемонії перед кожним виступом тихо наголошувала, що просить сказати лише "кілька слів", а потім, побоюючись, що ще хтось захоче виступити, закрила церемонію прощання...

9 березня в Музеї Грушевського сл. пам. Михайло Горловий висловився категорично: "Таких робіт ніхто у світі створити не зможе. Ніхто! Крім Степана Ганжі. У його творах заховані сила і велич українського духу. Він до глибини душі любить зашифровану в орнаментах душу наших пращурів. У його творах звучать усі археологічні куль-

тури, що панували на українській землі, – мизинська, трипільська, скіфська, козацька і сьогодення".

Я радів любові й повазі геніїв один до одного.

Тепер обох моїх друзів уже немає...

У своєму вірші "Тончарний круг" Степан Ганжа звертався до батька Олександра – сільського гончаря:

Ви пішли, а вершники все скачуть,
Вас нема, а кобзарі співають...

Як ніби про себе сказав...

Творчість Степана Ганжі наскрізь просякнута козацьким духом.

Висловлюю надію, що козаки, мамаї, гетьмани, гуцули (і дивовижні півні, леви та коники козацькі!) з диво-кілмів Степана Ганжі не залишать поле бою і далі обстоюватимуть честь української культури!

Вічна слава геніальному творцеві Української культури та нашому другові Степану Ганжі!

Від імені Історичного клубу "Холодний Яр" та газети "Незборима нація"

Роман КОВАЛЬ

На світлині Романа Ковалю – Степан Ганжа зі своїм автопортретом. Київ, 25 серпня 2016 р.

МІХНОВСЬКОМУ СЛАВА!

З Благодійним фондом "GloryUA" Історичний клуб "Холодний Яр" співпрацює з 2022 року. За сприяння фонду вийшли книжка Миколи Міхновського "Самостійна Україна" (вперше у твердій обкладинці), 2-ге видання книги Романа Ковалю та Юрія Юзича "Микола Міхновський. Спогади, свідчення, документи", "Коростишів у боротьбі за УНР" (автор-упорядник Роман Коваль), проведено вечір пам'яті Миколи Міхновського з нагоди 100-ліття від дня народження в Києво-Могилянській академії. Благодійний фонд "GloryUA" покриває частину наших видатків на проведення вшанування героїв Холодного Яру (26, 27, 28, 29-ті вшанування).

Тепер спільними зусиллями ми хочемо провести реконструкцію місця пам'яті Миколи Міхновського на Центральній алеї Байкового кладовища в Києві: змінити пошкоджене ворогами України погруддя ідейного засновника Української держави Миколи Міхновського, замінити старі плити, створити

таблички з інформацією про цього державного діяча, викарбувати інформаційні надписи, облаштувати прилеглу територію тощо.

Допоможіть нам у цьому. Ось банківські реквізити:

BAN code:

UA57305299000026007005016459.

Отримувач: МБФ ГЛОРІ ЮЕЙ.

Код ЄДРПОУ: 44879142. Назва банку: АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

МФО банку: 305299. Призначення: На Міхновського від ПШБ.

Роман КОВАЛЬ, Історичний клуб "Холодний Яр"

105 РОКІВ ТОМУ

6 вересня 1919 р. в журналі "Popolo d'Italia" Беніто Муссоліні написав: "Не було народу, який бився б із більшою вірою за свою волю. Не було народу, щоб у таких жахливих умовах так боровся за своє право життя, за свою незалежність. Загрожений ненаситністю інших, збаламучений панрусизмом, без зброї, без засобів, самотній, під недовірливими погледами всієї Європи український народ визволяє свої землі від більшовицької зарази і відбирає свою

столицю. Вільні народи зворушені могутністю цих боїв, хоч їхні уряди вдають, мов не бачать змагань цього народу.

Українці Європуть не лише себе, а й цілу Європу".

Це було написано, коли в останній день літа 1919 року Київ було звільнено від російських окупантів-більшовиків. Наш друг Беніто став свідком цієї історичної події.

Слава воякам Армії УНР!

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

"ТАЄМНИЦЯ ОТАМАНА ЗЕЛЕНОГО"

На фото з м. Покровська Донецької області вояки "Карпатської Січі" "Хорив" і "Дзвін", читачі книги Романа Ковалю "Таємниця отамана Зеленого".

За участю автора – Романа КОВАЛЯ, народної артистки України Галини ЯБЛОНСЬКОЇ та кобзаря Святослава СИЛЕНКА.

Приходьте на її презентацію в Києві:

KyivBookFest, 7 вересня 2024 р., 15.00.

Просп. Степана Бандери, 23.

Буде презентовано і книгу спогадів Юрія ГОРЛИСА-ГОРСЬКОГО "Це було давно..."

Історичний клуб "Холодний Яр"

ХОЛОДНИЙ ЯР У СВІТЛІ ЗУСТРІЧІ З АНАТОЛІЄМ ЛИСИМ З МІННЕАПОЛІСА

У серпні 1996 р. Партія зелених відзначала своє п'ятиліття. Її голова Віталій Кононов запросив на пароплав "Генерал Ватутін", що стояв у київському порту, і мене, тоді голову Всеукраїнського політичного об'єднання "Державна самостійність України". Погуляли ми добре. Надвечір, тримаючи під ручку свою дружину Ольгу, я йшов з нею підземним переходом до фунікулера, щоб, піднявшись на гору, сісти на автобус № 71 і доїхати ним до вул. Ушинського, що на Караваєвих Дахах, де ми тоді мешкали.

Хоч був я трохи напідпитку, але думав лише про одне: як знайти Галину Гришко, вдову Горліса-Горського, у якій міг бути архів письменника?

Того року я готував збірку "Героїзм і трагедія Холодного Яру". В основу її лягли переважно матеріали, зібрані Андрієм Демартино, Андрієм Тегерешвілі та Валерієм Ластовським (тепер доктор історичних наук). Постає питання пошуку нових джерел.

Тут і дійшла до мене інформація, що у США у штаті Флорида живе вдова Юрія Горліса-Горського. Але як її знайти?! Ні адреси, ні її телефону не мав. Навіть не знав, до кого звернутися. І не раз мене свердила думка: хто може знати її адресу, хто може знати її адресу?!

Ось і зараз, хоч і з дружиною під ручку, але жив своїм відокремленим життям.

"Хто може знати адресу Галини Гришко, хто може знати адресу Га-

лини Гришко?.." – ця думка не давала спокою. Я намагався знайти на неї відповідь.

Ось уже і сходи. Вийшли з підземного на світ Божий – на Поштову площу. Гарний тихий літній вечір. Повернули ліворуч і побачили, що фунікулер якраз спускався до нас. Ми придивилися крок, щоб встигнути.

І раптом осінула думка: "Доктор Лисий з Мінеаполіса є членом Української революційно-демократичної партії Америки, членом якої є Василь Гришко, теперішній чоловік Галини Гришко! І він точно знає адресу свого товариша Василя, а отже, й Галини!"

Доктора Анатолія Лисого я знав від 1991 року. Познайомилися ми на з'їзді Української республіканської партії, він через мене пожертвував на партію 50 чм 100 доларів, які я передав Петрові Борсуку, референту з фінансів...

І щойно мене осіяла думка про доктора Лисого, як фунікулер зупинився, розкрилися двері і з них вийшов Анатолій Лисий!

Повторюю: саме в ту мить, коли я про нього подумав, він, мешканець іншого континенту, з'явився переді мною! Ймовірність такої зустрічі, та ще й у "визначену" мить, була такою мізерною, що це могло бути тільки диво.

Ми тепло привіталися, і я запитав пана Анатолія, чи може він дати мені адресу Василя Гришка.

– Звичайно! – радісно відповів він.

ТОПОНІМІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ В ОДЕСІ Й НА ОДЕЩИНІ

Начальник Одеської обласної військової адміністрації Олег Кіпер 26 липня 2024 р. підписав історичне розпорядження № 694/А-2024 "Про перейменування об'єктів топонімії у населених пунктах Одеської області". Починається розпорядження так: "Перейменувати об'єкти топонімії у населених пунктах, назви яких містять символіку російської імперської політики або присвячені особам/подіям, зазначеним у Законі України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії»".

І пішли в небуття вулиці, названі на честь російських окупантів, і засяяли назви героїв українських!

Одеські вулиці осяхлетили імена Михайла Омеляновича-Павленка (замість Маріїнської), Андрія Гулого-Гуленка (замість віцеадмірала Азарова), Олександра Кошиця (замість Дунаєвського), Всеволода Змієнка, Івана Луценка (на жаль, тільки провулок), Січових стрільців (замість Леваневського), Святослава Караванського, Ніні Строкатої, Ганни Михайличенко, Галини Могилянської та проспект Лесі Українки – замість проспекту Гагаріна! А ще з'явилися провулки Гайдамацький, Козацький, Кобзарський, Характерників і сквер Дмитра Дорошенка!

Вулиця Михайла Омеляновича-Павленка (легендарного командарма Першого зимового походу!) з'явилася також у Ананьєві, у селі Біліне, Новосільське, Михайло-Олександрівка, а Андрія Гулого-Гуленка (генерала-хорунжого Армії УНР) – в Ананьєві, у селах Крижовлин і Сахарове.

У Балті тепер милуватимуть око вулиці отаманів Якова Кошового і Семена Заболотного, і в Кодимі вже є вулиця Семена Заболотного.

Вулиці Миколи Міхновського осяяли селища Долинське, Ширяєве, села Сухолюжжя та Стрюкове. У Стрюковому можна нині пройтися вулицями Симона Петлюри, Андрія Мельника, Романа Шухевича, Олени Теліги, Якова Кошового та слав-

ного Євгена Чикаленка! Дивовижно. Щира подяка ініціаторам!

Не забути на Одещині й Дмитра Донцова (село Бірюкове), В'ячеслава Липинського (село Іванове), Симона Петлюру (село Блонське), полковника УСС Василя Вишваного (село Доброолександрівка), генералів-хорунжих Армії УНР Марка Безручка (села Софіївка, Воробіївка) і Всеволода Змієнка (село Роксолани), Олександра Кошиця (м. Кілія, селища Сахарове, Ширяєве, села Вікторівка, Плавні), Мартирія Галина (м. Білгород-Дністровський), Івана Луценка (село Немирівське), Івана Липу (села Дальник, Вікторівка, Шабельники), його сина – геніального письменника Юрія Липу (село Велика Михайлівка), Івана та Юрія Лип (замість Льфа і Петрова! – село Петропольське).

Закарбували на Одещині імена історика Дмитра Дорошенка (міста Ізмаїл, Кілія, с. Городне), Олени Пчліки (сел. Саврань) та Григорія Скороходи (село Михайлопіль).

Вшановано діячів ОУН Євгена Коновальця (село Великодолинське), Андрія Мельника (м. Татарбунари), Олену Телігу (с-ще Саврань, села Крижанівка, Стрюкове), Степана Бандеру (село Причепівка), діячів УПА Романа Шухевича (село Санжійка) та Ніла Хасевича (м. Балта, село Нерубайське).

Не забути й наших гетьманів: у селі Зорі віднині є вул. Івана Виговського, у селі Козацькому – Петра Сагайдачного, у селі Михайлополі – Івана Мазепа, а в Холодній Балці – кошового отамана Костя Гордієнка. Увічнено в назвах вулиць і ім'я Гетьмана України Павла Скоропадського – у селах Мирони і Криничне.

Ушановано й шістдесятників – Святослава Караванського (Одеса, села Першотравневе, Перельоти, с-довий масив "Новодофинівський"), Ніню Строкату (міста Одеса, Татарбунари, Подільськ, с-ще Саврань, села Петрівка, Нерубайське), Аллу Горську (село Михайлопіль), Євгена Сверстюка (м. Кілія) та Степана Хмару (м. Балта, село Великодолинське).

Невдовзі лист із Києва полетів до Флориди.

З пані Галиною ми встановили дружний контакт. Десятки її листів до мене стали джерельною базою до біографії Юрія Горліса-Горського, яку я відтворив у передмові до "Холодного Яру", а потім додав до впорядкованої мною книжки Юрія Горліса-Горського "Ми ще повернемось!".

А рештки архіву Юрія Горліса-Горського, які пані Галина зберігала в його чемоначнику, вона передала мені, як людині, що взялася щиро за повернення його спадщини і популяризацію його славного імені, яке намагались обрехати дурні українські голови. Були там понад сотня фотографій, рукопис спогадів про поїздку до Фінляндії, Туреччини, Сирії та Єгипту, ксерокопії його статей, листи-свідчення його друзів... Передала все це пані Галина, бо, як вона писала, "тут я не маю нікого, хто б цікавився Юрковою долею".

Я справді немало зробив для увічнення пам'яті Юрія Горліса-Горського. І був радий, що пані Галина це оцінила. У листі до мене 6 березня 2010 р. вона зазначила: "Я безгранично Вам вдячна, що Ви зробили для с. п. Юрія Г. Лисовського".

А я шхіяю голову перед тими незбагненими силами, які допомогли мені знайти стежку до Юрія Горліса-Горського через його дружину, громадянку багатомільйонної Америки. І це в добу обмеженої комунікації, коли не було соцмереж!

Після зустрічі в Києві на Поштової площі з доктором Анатолієм Лисим я повірив у невідомість того, що саме мені довірено відродити славу Холодного Яру.

Я справді вірю у свою місію, у те, що став ретранслятором Божої волі у вшануванні героїв Холодного Яру та літописця звитязної слави Юрія Гордіянину-Лисовського.

Козакам слава!

Роман КОВАЛЬ
Київ, 19 вересня 2020 р.

На світліні – журналіст Анатолій Тарасенко, патріарх Філарет і Роман Коваль на пароплаві "Генерал Ватутін". Київський порт, серпень 1996 р.

А що ми "втратили"?

Пішли в небуття вулиці, названі іменами російських воєначальників, – Олександра Невського, Нахімова, Суворова, Ватутіна, Ковпака, Маліновського, Швигіна, Петрова, Цветаєва, Гудовича, Толбухіна, Марінеско, Гастелло, лейтенанта Шмідта, Сидора Ковпака, Чкалова, Матросова та інших.

"Невинними жертвами українізації" стали русифікатори – російські письменники Короленко (приклад для полтавців, які досі шанують цього російського авторитета!), Вабель, Багрицький, Бунін, Чехов, Лермонтов, Пушкін, Горький, Есенін, Лев Толстой, Віра Ілбер, Паустовський (тепер вулиці Олени Теліги в с. Крижанівці та Романа Шухевича в с. Санжійці!), Гайдар, Микола Островський, Висоцький...

Дісталось на горіжкі й російським композиторам – Ісаку Дунаєвському (з його "весьоломи ребятами") та Чайковському – тепер вулиця композитора Дмитра Бортнянського в с. Молодіжному!

"Пішли під ніж" вулиці Дворянська, Пionерська, Колгоспна, Ленінградська, Першотравнева, Мічуріна, Гагаріна, Ломоносова та Олега Кошового (тепер вулиці отамана Якова Кошового в с. Стрюковому!).

Для мене ця подія радісна ще й тому, що чимало діячів, іменами яких тепер названі вулиці в цьому непростому південному краї, є героями моїх книжок. Йдеться про Миколу Міхновського, Івана Луценка, Мартирія (Мортіра) Галина, Якова Кошового, Семена Заболотного, Андрія Гулого-Гуленка, Михайла Омеляновича-Павленка, Олександра Кошиця, Євгена Чикаленка, Олену Телігу... Тож відчуваю і свою причетність до очищення Одеси й Одещини від російського намулу та повернення до українських першоджерел.

Одеським козакам і козацкам слава!

Роман КОВАЛЬ, Історичний клуб "Холодний Яр"

СЛІДАМИ ПРОЧИТАНОЇ КНИГИ

– Сину, а ти читав книгу Романа Ковалю про отамана Зеленого? – запитала я свого Романа...

І ось книга в нас удома. Пару вечорів Роман провів з нею. Після нього читала я... За цим прийшло запрошення виступити на презентації книги в Боярському краєзнавчому музеї...

Під враженням від книги в нас виникло бажання відвідати міська, де відбуваються події, – Трипілля і Щербанівку. А це ж так близько від Боярки!

Щоб подорож була змістовною, потрібен провідник. Ним стала моя вчителька історії, людина-скарб, людина-енергія Валентина Борисівна Сизон.

Ми вирушили в напрямку Трипілля. Перша зупинка – село Щербанівка. Просте з виду село із занедбаними садибами. Але це село породило людей-велетів, чими звитязгами пишаємося, – це воїни Дніпровської повстанської дивізії отамана Зеленого.

Тут народився письменник (він же й козак отамана Зеленого) Григорій Косинка. Його праці треба читати. І знати, за що його розстріляли енкаведисти в 1934-му.

У Щербанівці народився скульптор і поет Михайло Горловий, родич і духовний нащадок Григорія Косинки. Роботи Горлового – це сила й енергія.

На в'їзді у село, край дороги, можна побачити ще велику його роботу – пам'ятник митрополиту Щербацькому. На іншому краю села Горловий спорудив меморіал куринному і всім щербанівцям – козакам отамана Зеленого.

Поруч, на Старому цвинтарі, – могила Панаса Пустового, козака отамана Зеленого. На могилі – дерев'яний хрест 1919 року. І меморіальний знак, який поставив Михайло Горловий. На цьому ж цвинтарі є й створений руками Михайла Горлового пам'ятник землякам – жертвам Голодомору. Московській владі киче потрібно було підкорити мешканців цього села. Тепер поруч своїх земляків спочиває сам Михайло Горловий... Усі пам'ятки і могили ми вшанували, поклали квіти і повисмикували бур'яни, де ті були.

Неподалік Щербанівки – Трипілля, а там Дівич-гора! А це вже містичне і сакральне місце.

Наступна наша зупинка в самому Трипії. На кручах величного Дніпра. Це місце описане у книзі "Таємниця отамана Зеленого". Якщо читатимете, то там є епізод, як зеленівці змисли комсомольців стрибати з кручі у Дніпро. Тут досі стоїть монументальний пам'ятник комсомольцям, які прийшли гвалтувати, грабувати і вбивати українців. Стоїть у центрі площі. Так, він декомунізований, уже з українською символікою. Але свідчить про шану влади, яка його встановлювала, до людей, які вбивали і нищили, щоб підкорити. На задвірках цього комплексу стоїть і пам'ятник отаману Зеленому.

Як так?! Чому не демонтувати радянський пам'ятник і встановити величний пам'ятник Зеленому не на задвірках, а в центрі площі?! До слова, проєкт Горлового збережено...

Хочу, щоб мій син ріс в атмосфері й усвідомленні величч своєї нації.

З відчуттям поваги до людей, які її хоробро боронили.

Марія ЯКИМЧУК
Місто Боярка на Київщині

На світліні – Роман Якимчук у Трипії біля пам'ятника отаману Зеленому.

“ЗА УКРАЇНУ, ЗА ЇЇ ВОЛЮ”

21 липня 2024 р. завершилася виставка графіки і живопису Марини Соченко "За Україну, за її волю" в Національному заповіднику "Києво-Печерська лавра". Наступного ранку, коли пані Марина та її чоловік художник Петро Дейлик прийшли розбирати виставку, нарешті з'явилися і ми.

Люба Криворот, Микола Гребінник та я встигли подякувати пані Марині за її багатолітню натхненну працю з увічнення образів українських героїв минулого. Були й портрети сучасників, які продовжують боротьбу...

Ми пишаємося, що пані Марина – козачка Історичного клубу

"Холодний Яр" – разом з нами не втомно творить героїчний епос нашого народу. Бажаємо, щоб ця конструктивна праця не припинялася і в наступні десятиліття.

Нехай образи борців надихають нас і наступні покоління на боротьбу на національну Українську державу!

Роман КОВАЛЬ, Історичний клуб "Холодний Яр"

На світліні – Люба Криворот, Микола Гребінник, Марина Соченко і Роман Коваль. Київ, 22 липня 2024 р.

ПОМЕРЛА МАМА

13 серпня 2024 р., 23.50. 86 років вмістили в себе багато і радості, і болі.

Хай їй тепер буде і легко, і світло, і спокійно. Один із правнуків сказав: "Якщо є рай, то хто його заслужив, як не наша бабуся".

Анастасія Василівна Черній-льченко, з родини Турбовських.

Тетяна КУПРІЯНЕЦЬ

ВІЛЬНИЙ КОЗАК ІВАН ДЖУРКО

шиш додому, взявся за громадську роботу.

За визначенням голови ради Межирицького товариства "Прогрес", бібліотекар його книгозбірні І. Джурко – один "з кращих і ретельних працівників «Прогресу»" (12.1923). Звертався до ректорату Української господарської академії в Подєбрадах із проханням зарахувати його студентом академії, але дістав відмову через брак освіти.

Зберігся його лист до видавництва "Червоної калини" від 10 листопада 1929 року. Він пропонував видавництву опублікувати свої спогади "про працю Шкільної молоді у Визвольній війні 1917 – 1918 років", про Вільне козацтво, "яке дух часу покликав, під прапором якого з'єдналася Шкільна молодь, збройно захищаючи інтереси Українців".

Іван Джурко зазначав, що він "ясно змалював той хаос і конечну потребу Берестейського миру та спілки з Німцями і, здається, краще виразив думку, чи то досягнув мети, аніж Винниченко у своїх «Пробаченнях перед союзниками», які поміщено в книжці «Берестейський мир». А ще автор висвітлив "працю і ті жертви, які понесла Шкільна молодь, прагнучи визволення краю".

Іван Джурко розраховував на винагороду (гонорар), бо перебував "у тяжкому стані здоров'я як інвалід [війни] і тяжко захворівший". Він признавався, що "витратив всю готівку", залишилися лише самі векселі, які може вислати видавництву. У листі зазначено зміст праці та адреса, звідки він писав листа: "Межирич / к. Корця, ул. Німецька, 130, пов. Рівенський, Волинь".

Ось їхній зміст:
"Розд. I (Центральна Рада): Предмова. Умовини пореволюційного життя Шкільної Молоді. Заснування Житомирського Вільного Козацтва. Бойове хрещення.

Січові Стрільці Житомирського Вільного Козацтва.

Розд. II (Українська визвольна війна): Відступ Української Армії з Києва. Берестейський мир. З'єднання з Німецькою Армією і спільна акція. Похід на Київ.

Розд. III (Гет[ь]манщина): Вибір Гет[ь]мана. Дальніша операція за Дніпро. Підготовча робота до повстання. Бій і зрада. У рідному селі.

Розд. IV (Петлюровщина): Осіннє повстання проти Гет[ь]мана. На три фронти. У згоді з поляками. Розд. V (Большовики): Наступ, влада, повстання соколовців, відступ.

Розд. VI (Поляки): Наступ, влада, відступ і новий прихід.

Розд. VII (Ріжський мир). Закінчення".

Ось останнє повідомлення про фінанс життя Івана Джурка. Газета "Волинь" (ч. 25, 1 квітня 1943 р. писала: "Публічне доручення. Міровий суддя Межирицького району викликає: спадкоємців до маєтку Джурко Івана, мешканця с. Межирича, помершого 11 грудня 1942 р. ...щоб: в терміні 6 місяців від дати цього оголошення згодили свої права та претенсії до спадщини по вище згаданій Івані Джурко, прикладаючи докази свого спокрєвнення з ним (родинних зв'язків. – Ред.)".

Вічна пам'ять вільному козакові Івану Джурку!

Роман КОВАЛЬ, Юрій ЮЗИЧ

Дж.: Архів Наукового товариства ім. Т. Шевченка (Польща).

Волинь. – 1943. – Ч. 25. – 1 квітня. – С. 4.

Коваль Р., Моренець В. «Подєбрядський полк» Армії УНР». – Т. 1. – Київ: Історичний клуб "Холодний Яр", "Український пріорітет" (2016, 2-ге видання). – С. 185. ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 984. – Арк. 20 – 22.

МІЙ ТАТО ГЕРОЙ

Коли 20 липня десятки людей прийшло проститися з моїм Татом, ледве не кожен запитував: "За що?"

Тепер даю відповідь: "Мій Тато загинув за те, щоб наші жінки не були згвалтовані окупантами, щоб дітей не вивезли на москальські болота, а чоловіки не були вбиті ворогом. Та щоб ваші домівки залишалися вашими".

Тато наскільки любив своє село Товмач та рідну Новоселицю, свій будинок, горіх біля хати, нас, своїх рідних дівчат – маму, сестричку, мене, "Принцесу". Любив вранці пити біля веранди каву і поглядати на село, людей, поля, городи.

У день загибелі Тата, не знаючи, що він уже в інших світах, в одній із львівських кав'ярень на благодійному концерті для військових я вела розмову про те, що мій Татусь любить поле, трактор і жнива та мріє повернутися з війни до господарського життя в селі.

Мені 23 роки, і я зустрілася впритул з невимовним болем втрати Рідної Людини, яку забрала війна.

Я вдячна вам за кожне слово підтримки.

Скажу на завершення: "Найкращим виявом поваги до загибелі мого Тата є вимкнення вами москальських новин, музики, блоге-

рив, політиків та поширювачів москальських наративів".

І пам'ятайте: 13 липня 2024 р. Юрій Володимирович Михальченко загинув під час виконання бойових завдань (у складі 32-ї Окремої механізованої бригади) в районі Торечька Бахмутського району Донецької області.

Ірина МИХАЛЬЧЕНКО

Історичний клуб "Холодний Яр" та редакція газети "Незборима нація" висловлюють щирі співчуття Ніні та Ірині Михальченкам, козачкам Історичного клубу "Холодний Яр", у зв'язку із загибеллю чоловіка і батька. Вічна слава!

ЮНІЙ РОЗВІДНИК ІВАН МАМЛАЙ

Росіяни закатували його під час слідства 9 серпня 1921 р.

Було йому лише 17 літ.

А до української армії Іван вступив 8 серпня 1919 р. – у 15-літньому віці.

У книзі "Діти у Визвольній війні", над якою ми відновили роботу, буде розділ "Розвідники-пластуни ППШ Погорілий та Мамлай". Написали його Роман Коваль, Владислав Карпенко, Юрій Юзіч та Володимир Барцьось.

Чи знають сучасні тульчинці, що є земляками юного героя Мамлая, козака 4-ї Київської дивізії Армії УНР?

Подасмо коротку інформацію про українського героя:

МАМЛАЙ ("ПОПЕНКО") Іван Трифонович ("Калістратович") (5.02.1904/25.12.1904, с. Михайлівка Холодівської вол. Брацлавського пов. Подільської губ., тепер Тульчинського р-ну Вінницької обл. – 9.08.1922, Київ). Військовий, розвідник; зв'язковий ППШ (1921), звання – козак 2-го Берестейського полку Волинської групи Дієвої армії УНР, козак 4-ї Київської дивізії Армії УНР.

У родині Трифона Мамлая, окрім старшого Івана, були ще молодші сини Сергій та Володимир, а також дві доньки – Пестина (Пистина, Спистима), орієнтовно 1903 р. н., та на 8 р. молодша від неї Ольга (Сергієві та Володі в 1921 р. відповідно було 7 і 4 роки). Всі мешкали в Михайлівці.

До української армії вступив 8 серпня 1919 р. – у 15-літньому віці. З нею потрапив у табір Вадовичі (до кін. 12.1921), потім у табір Олександрів-Кувявський. На обліку в ППШ з 10 лютого 1920 року.

Як зв'язковий ППШ з літа 1921 р. 19 разів (!) успішно переходив кордон, щоб виконати небезпечні завдання українського командування, зокрема для налагодження зв'язку з поручником Миколою Якубовичем, начальником 8-го повстанського району, та з отаманом Орликом.

Заарештований 16 грудня 1921 року.

Загинув під час слідства. Реабілітований у 2001 році.

Роман КОВАЛЬ, Юрій ЮЗИЧ

БРАТИ ГОРЕВИЧИ – СЛАВА УКРАЇНИ

Усі сини Почеаєва та Уляни Горевичів з м. Почеаєва пішли захищати Україну.

Василь Горевич розповів Суспільному про п'ятьох своїх синів: "На фото є старший син Руслан, Толік, Саша, Олег, Іван, який добровольцем пішов, бо всі інші хлопці отримали повістки. А він каже: «Як так?! Я також йду!»".

Уляна Горевич призналася: "Я не могла сприйняти того вибору, а вони: «Тату, ми ховатися не будемо. То наша країна, і ми йдемо її захищати». І той менший, він астматик і алергік, пішов. Він сказав: «Куди брати, туди і я»".

Наприкінці січня 2024 р. батьки поховали Олександра. У серпні йому мало б виповнитися 50 років. Вічна слава борцям за волю України!

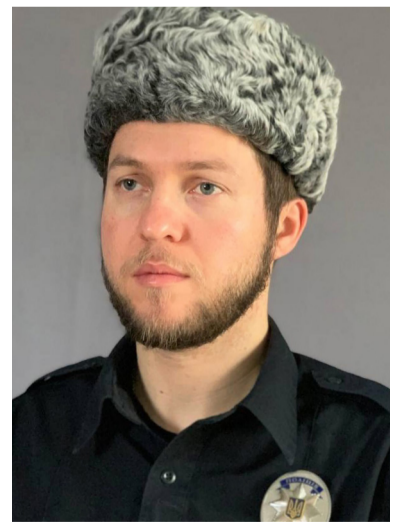
НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

ОТАМАН І ЙОГО ПРАВНУК

27 серпня 1878 р. в с. Баракти, тепер Васильківського р-ну Київської обл., народився Пимон ПАРУБЧЕНКО, повстанський отаман (1919 – 1921).

Його правнук – Тарас ТИМОШЕНКО, майор поліції, перший

заступник начальника Академії патрульної поліції.

На світлині видно, що таке одна кров!
Козакам слава!

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

ПРОЩАННЯ З ДРУГОМ "МЕРОМ"

Я був поруч, спостерігав за боем. Побачив мінометні розриви і почув доповідь: "Мер – 300"...

Я провів останню добу життя Олександра Цєбрії разом з ним. Спілкувався з ним, знімав на відео, він хотів, щоб його думки, його рішучість та впевненість у своїх вчинках були закарбовані.

Річ у тому, що нещодавно політичний ворог Цєбрії – народний депутат Антон Яценко влаштував інформаційну кампанію в Інтернеті, знайшов якихось невігласів, які брехали, ніби Цєбрії не воює, що він знайшов тепле місце на війні.

Я можу відповідально донести думку більшості бійців 2-го стрілецького батальйону та усієї 58-ї мотопіхотної бригади: дуже мало людей ризикували собою на війні так, як Олександр Цєбрії, позивний "Мер".

Найнебезпечніша робота на війні – це воювати в групах закріплення, тримати позиції "на нулі", коли за тобою постійно полює ворог, коли небезпека з усіх боків – скиди з дронів, накривають міномети та артилерія. Позицію треба непомітно розбудувати, укріплити, щоб не побачив ворог. Якщо ж не укріплити, то позицію знищать і захоплять.

В умовах небезпеки далеко не всі бійці риють, багато просто ховається. Але коли на позицію заходив "Мер", усе мінялося – він працював і був прикладом для усіх. Одного разу міна вдарила в метрі від бліндажа, який будував

"на нулі" Сашко, – його завалило, але він відкопався і продовжив роботу...

Солдат, а потім молодший сержант Цєбрії був постійно на передовій, мотивував людей власним прикладом, завозив великі партії допомоги у бригаду, будівельні матеріали на позиції... Його внесок величезний у тому, що ці дві посадки, які тримає батальйон, залишаються нашими. Навіть дрони, на яких літає аерозвістка батальйону, купив Сашко – зібрав гроші на свій день народження, і саме він забезпечив дронами нашу наступальну операцію.

Олександр Цєбрії нагороджений орденом "За мужність" за те, що особисто взяв у полон російського штурмовика. Він кілька разів рятував поранилих товаришів, особисто під обстрілом надавав медичну допомогу та витягував на точку евакуації.

Але Цєбрії було мало боїв в обороні. Він хотів робити все можливе, щоб пришвидшити нашу перемогу. Саме він сформував штурмову групу в кулеметному взводі, підготував та повів в штурм.

Перед атакою Сашко сказав: "Я стільки провоював та прожив, стільки побудував у цій посадці, що після війни хочу її купити, зробити музей пам'яті усіх побратимів, яких ми тут втратили".

Тепер це і твій музей...

Посадка наша. І завдяки штурмовій операції, у якій загинув Олександр Цєбрії, воїни 58-ї мотопіхотної бригади відбили ще одну посадку, ще один кілометр української землі. Ця земля – найдорожча у світі...

Ми зробимо відео останнього дня та останнього бою – пам'ять має бути збережена.

27 липня Умань прощається з Олександром Цєбрієм. Я йду також, іде і боець із Сашкового взводу, щоб попрощатися на центральній площі з другом "Мером"...

На фото: 24 липня, на рубежі зосередження в посадці, за яку Сашко та 2-й стрілецький батальйон билися 10 місяців, до ворога пара кілометрів, час – кілька годин до штурму.

Юрій БУТУСОВ

ПРЕЗЕНТАЦІЯ КНИГИ ПРО ДИВІЗИЮ "ГАЛИЧИНА"

Юрій
Тис-Крохмалюк

національного героя

СЕЛЕПКА ЛАВОЧКИ

У Львівській обласній науковій бібліотеці презентували перевидання "Щоденника національного героя Селепка Лавочки". Це не науково-історичне і навіть не історично-популярне видання про дивізію

"Галичина", а гумористична оповідь про життя дивізії. Вона написана дивізіонником Юрієм Тисом-Крохмалюком, який змалював епізоди реального життя вояків дивізії "Галичина".

Головний герой – це збірний портрет львівського батяра, який за власним бажанням пішов у дивізію, але свій батярський погляд на життя та свої батярські звички залишив при собі. Тому книга читається легко, а головне – цікаво.

Уперше видана в Аргентині в 1954 році, книга відразу завойовувала популярність, після чого її перевидували в діаспорі кілька разів. В Україні після здобуття незалежності вона теж була перевидана. Презентоване видання вирізняється гарними ілюстраціями і доречним поясненням багатьох термінів та специфічних слів батярської галицької говірки, що важливо для розуміння багатьох епізодів.

Презентацію відкрив Юрко Антоняк. Він розповів про видавців, про мотиви перевидання, про людей, які працювали над цим виданням. Далі директор бібліотеки Іван

Сварник розповів про творчість Тиса-Крохмалюка.

"Українську видавничу справу" представляв історик Олег Вітвицький, автор передмови. Він повідомив, що запланований наклад фактично був проданий ще до початку роботи друкарського верстата і довелось дозамовити наклад.

Редактор офіційного видання ОУН(б) "Шлях перемоги" в 1990-х Ярослав Сватко говорив про те, як національна ідея перемогла обставини в юридично і фактично німецькій дивізії і привела дивізіонників до української присяги. Розповів він і про велику працю дивізіонників як громадських амбасадорів України в країнах поселення, яка привела до визнання нашої держави невдової після проголошення незалежності.

Книжку можна придбати у видавництві, якщо написати на електронну адресу директора "УВС" Віктора Рого vorog1970@gmail.com

Українська інформаційна служба

РОСІЯНИ УКРАЇНІ НЕ ПОТРІБНІ

Чи знаєте ви, що Іван Нечуй-Левицький говорив про небезпечність та непотрібність росіян для України ще задовго до того, коли це стало мейнстрімом?..

Навряд чи хтось вивчає зараз у школі наукову розвідку "Непотрібність великоруської літератури для України і для слов'янщини", написану Іваном Нечуєм-Левицьким у 1878 році.

А було б слушно, бо саме в цій праці автор відповідає на запитання ворогів, чому, мовляв, в Україні було так мало цікавої літератури, "де ваші Шекспір, Байрон і Бальзак?".

Ось як пояснює це Іван Нечуй-Левицький: "В Україні великоруської школи ігнорували народний український язык. Уряд не пускав його в школи. Петербурзькі царі видавали укази, забороняючи печатати українські книжки, посилали українських письменників то в Сибір, то на Кавказ, то на далеку північ, до Великої Росії."

Великоруська журналістика знущала над нашим язиком та літературою. Трудно й до сього часу розвивається українській літературі в Руському царстві".

Саме через це наша класика народжувалася в таких муках, –

бо російська імперія весь час намагалася зробити так, щоб українська література взагалі перестала існувати.

Натомість російська література видається Нечуєм-Левицькому байдужою, штучною. "Недостача елегантності, естетичності, фантазії й глибокого серця, – пише він, – зразу дає впізнати великоруські поетичні твори, по більшій частці холодні, як полярний лід, і монотонні, як снігове полярне поле. Пушкінови поеми неначе чудові цяцьки, вирізані з льоду, і так холодні, як лід".

Не оминає Нечуй-Левицький і теми релігії. Він закликає тримати дистанцію в культурному полі та не обманюватися богомільністю московитів, під прикриттям якої вони намагаються збити вірян-українців. Адже в молитвах росіян немає й ніколи не буде щирості, та й Бога там ніколи не було й не буде – не може любити Бога той, хто ненавидить людей.

Іван Нечуй-Левицький пише: "Їхня релігійність (...) вся основана на обряді, на букві, на зверхності, вона не має в собі нічого морального. Каже ж великоруська приказка: «Мужик перекрестится, а потом зарежет». Од того страшного деспотизму виходить те дике самодурство, той гніт, те звірство, що проявляється у великоросів".

У кінці розвідки Іван Нечуй-Левицький доходить висновку, що лише своя, рідна література, неодмінно українською мовою, може наповнити та збагатити нашу читачку аудиторію. Він пише: "Нова літературна школа потребує, щоб для козаків були обмальовані такі ж самі козаки, а не хтось інший, щоб вони побачили в книжках таки себе, свій живий образ, з його вартістю й недостачею, і тільки по такій літературі вони можуть рости і розвиватись".

Підготувала Марія МАСЛЮК

СІЙТЕ ДОБРО – І ПОЖНЕТЕ ЙОГО!

1. Не показуй своєї вихованості там, де треба показати характер.
2. Скажи своїм ворогам, що пробацаєш їм, – хай вони втратять пильність.
3. Інтерпретуй факти, генеруй версії, розвивай догми.
4. Не чекай милосердя від безсердечних, а покаяння від окаянних.
5. Якщо час твій минув, краще відійти вбік, щоб тебе не змили ті, чий час настає.
6. Хочеш, щоб тебе розуміли, не розкривай себе до кінця.
7. Хай віра в націю надихає нас на добрі справи і боротьбу!
8. Марні виправдання за свої негідні діяння, виправдовуйся добрими справами.
9. Мрій, не втрачаючи надій на реалізацію мрій.
10. Допоможи собі стати кращим, допомагаючи іншим.
11. Не варто витрачати слова на те, що можеш довести ділом.
12. Говори з Богом афористично і поетично – більше шансів, що Він тебе почує.
13. Притулись до Бога молитвою, а не гонитвою за Його милістю.
14. Терпи мене, як я тебе.
15. Не шукай смерті, прийде час, вона сама знайде тебе.
16. Роби добрі справи і шукай у цьому радість життя.
17. Борись, щоб позбутися зневіри.
18. Не грайся з вогнем, особливо з полум'ям пекла.
19. Роби необхідне, а далі у всьому покладай на Бога.
20. Не бійтеся бути хоробрими, ризикуйте робити добро.
21. Не надихай ворогів своїм страхом, а лякай їх своєю відвагою.
22. Абсурдно апелювати до здорового глузду тих, хто комфортно влаштувався в неправді.
23. Люби ненавидіти ворогів України.
24. Сійте добро – і пожнете його!
25. Скажи своє слово так, щоб світу захотілося його повторити.

Андрій КОВАЛЬ, історик

"ТАЄМНИЦЯ ОТАМАНА ЗЕЛЕНОВОГО"

Вийшло 2-ге видання єдиної моєї книжечки для дітей – "Таємниця отамана Зеленого". Перше видання – 2008 року. Коли ми з Миколою Владзімірським 2008 року

опублікували інформацію про неї в Неті, відгукнувся один росіянин. "Сслі такі книгі виходят в Україне, – написав він, – значіт, биць вайне". Я сприйняв це застерезення серйозно, бо й так розумів, що війна з Москвою неминуча. Пропонував малай фрагмент книжечки.

...Особливо Зеленому приглянувся отаман Сокол – стрункий і енергійний юнак. Довгі чорні кучері спадали на його високе чоло, а з-під них, наче два пари очей, блискіли блямаки. Василько з Тимком.

Нарешті Сокол помітив їх. – Хлопці, скільки москалів вже повисли за хвоста? – усміхнувся він.

Василько не знайшовся що відповісти. Тимко виявився спритнішим.

– По одному, пане отамане! – відрапортував, виструнчившись, він.

– А чого ж так мало?

– Та не в усіх ще хвости вирости...

Гайдамаки Сокола зареготали.

– Так ви залишайте їм у штани кип'яток, щоб скоріше вирости...

– Так і зробимо, пане отамане, тільки хай ваші гайдамаки піймають.

– А чого самі не піймаєте?

– Бо в нас є наказ у полон не брати...
– Хороший наказ. З москалями розмова мусить бути коротка. Їх не перевиговарюєш. Хіба кулею...

Василько здивовано дивився на Тимка – ти диви який, як впевнено з отаманом розмовляє!..

Роман КОВАЛЬ

лового, до його величній спадщини – пам'яток, скульптур, картин, поезій, спогадів. Бо його творчість – це справжні художні документи Визвольної боротьби, становлення України як держави як нації.

Горловий писав: "Спасибі вам за те, що ви любили Вишневій сад, лани, дідів могили. Спасибі вам, що Слово зберегли. Що пісню весь світ збудили. Спасибі вам, що меч не випускали. Що українцями були і рід плекали. Спасибі вам, – і сестри, і брати!.."

Ця книга – неповторний і незабутній слід митця в нашій історії, в сучасності та в прийдешньому.

Олег КОЛОМЕЦЬ, краєзнавець, поет

"Батькам скажеш, що був чесний" Романа Ковалю – 400 грн.

"Коростишів у боротьбі за УНР. 1917 – 1921 рр." Р. Ковалю. – 175 грн.

"Житомирщина в боротьбі" Романа Ковалю – 300 грн.

"Здолати Росію" Романа Ковалю – 350 грн.

"Яків Орел-Гальчевський: боротьба і філософія боротьби" Романа Ковалю – 100 грн.

"Подєбрдський полк" Армії УНР Р. Ковалю, Віктора Моренця та Юрія Юзича (т. 2) – 150 грн.

"Подєбрдський полк" Армії УНР Романа Ковалю, Віктора Моренця та Юрія Юзича (т. 3) – 350 грн.

"Крїзь павутиння змосковщення" – 200 грн.

"Історія України-Русі" Миколи Аркаса – 200 грн.

"Тиха війна Рената Польового" Романа Ковалю – 300 грн.

ЛИЦАР МУЗ

Рання весна цього року подарувала нам поважну та цікаву книгу "Краса правічна" Михайла Горлового, званого скульптора і поета. Вона увірвала в себе його спомини та збірки віршів, які виходили ранище. А також відгуки сучасників про його виставок. Така подія, безперечно, порадувала прихильників митця. І от цієї ж весни – громом вдарила звістка – Михайла Горлового не стало!

Працювати над відгук про книгу я розпочав, коли ще маєстро був живий, а завершує вже по втраті... Жевріла в мене мрія

познайомитися з митцем у житті, однак – не судилося! А нині кожен з нас має відкрити для себе його мистецтво та слово поступово, духовно. Мріялось показати йому стародавній Переяслав та поділитися думкою про потребу нового монумента "Україна топче кайдани". Бо передусім саме Михайло Горловий м'іг би влітати в життя цю ідею...

Одноименний з книгою вірш "Краса правічна" завершується так: "Останній штрих, останнє Майстра слово". Так і сталося... Але хочеться вірити, що ми ще не раз та й не двічі повертатимемо до Михайла Гор-

ЧЕРЕЗ "НОВУ ПОШТУ" МОЖНА ПРИДБАТИ

Ці книги можна придбати через "Нову пошту" і "Укрпошту", переклавши кошти на картку ФОП Р. М. Ковалю у Приватбанку 5169 3305 3001 3009 (якщо переказуєте з ПриватБанку, а якщо з іншого банку, то ось дані одержувача: Коваль Р. М. ФОП 2164918550. Розрахунковий рахунок: UA 3330529900000 26005026800055), а у випадку пожегів – на картку Р. М. Ковалю у ПриватБанку, 5168 7451 7316 4051.

Переславши гроші, просимо через електронну пошту kovalroman1@gmail.com або вайбер +38066-211-41-85, +380 67-726-30-36 (+ телеграм) замовити книжки, вказавши куди і кому надсилати книжки.

Номери телефонів для довідок: 067-726-30-36, 066-211-41-85, 044-242-47-38.

[HTTP://NEZBORYMA-NACIYA.ORG.UA/](http://NEZBORYMA-NACIYA.ORG.UA/)

"Незборима нація" – газета для тих, хто хоче знати історію боротьби за свободу України

ФІГУРКА

О Боже, яка фігурка!
От скинув пів сотні літ –
Я, ніби одеський вурка,
Украв би, зім'яв цей цвіт!
Але – сивина, коліна,
Освіченість як-не-як.
І острах якийсь глибинний:
А раптом промовить: "Так"...

Олекса РІЗНИК

КНИЖКОВА КРАМНИЦЯ "ОТАМАНІЯ"

Книги Історичного клубу "Холодний Яр" можна придбати через кramницю "Отманія". Ось тут: <http://otomania.in.ua>

АРХІВ ГАЗЕТИ "НЕЗБОРИМА НАЦІЯ"

Тут можна переглянути архів НН: https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Nezboryma_Natsia

Сердечно дякуємо за підтримку газети "Незборима нація"!

Ігор СМЕТАНСЬКИЙ (м. Калущ) – 350 грн

Іван КАЧУРИК – 400 грн

Віктор ДРУЗЬ (с. Зоринь, Сумщина) – 500 грн

Олександр БУТРИК – 1000 грн

Олександр РИЖЕНКО (Київ) – 3000 грн.

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

Наш індекс – 33545.

Індекс 87415 – для передплатників Донецької та Луганської областей.

Ціна 135 грн.

ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ

Часопис ОУН.

Передплатний індекс 30504.

Ціна 432 грн.

